

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 14/02

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 3. júla 2002 v senáte zloženom z predsedu L. M. a zo sudcov Š. O. a D. Š. prerokoval sťažnosť J. B., bytom R., zastúpeného advokátkou JUDr. O. S., Rožňava, vo veci porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Banskej Bystrici v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 149/97 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd v Banskej Bystrici vo veci vedenej pod sp. zn. 14 C 149/97 p o r u š i l právo J. B., aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Vo zvyšnej časti sťažnosti n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 14/02-10 zo 6. marca 2002 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na konanie sťažnosť J. B., R. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátkou JUDr. O. S., R., vo veci porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu v Banskej Bystrici (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 C 149/97.

V rámci prípravy ústneho pojednávania sa na základe žiadosti ústavného súdu k opodstatnenosti prijatej sťažnosti (ďalej len „sťažnosť“) písomne vyjadrili obaja účastníci konania: Okresný súd v Banskej Bystrici, zastúpený predsedníčkou súdu, vyjadrením zn. Spr. 464/02 z 21. marca 2002 a sťažovateľ, zastúpený svojou právnou zástupkyňou, stanoviskom z 10. apríla 2002.

Okresný súd vo vyjadrení vykonal chronológiu svojich úkonov vo veci a konštatoval porušenie označeného základného práva sťažovateľa v období:

- od 1. decembra 1997 do 24. augusta 2000 „po tom ako okresný súd vyslovil, že je vecne nepríslušný na konanie vo veci“, a to z dôvodu, že „v roku 1997 táto otázka – aplikácia § 9 O. s. p. v súvislosti so zmluvami o kúpe cenných papierov – akcie z 1. vlny privatizácie, ešte na súdoch nebola jednoznačne vyriešená“. V súvislosti s konaním o príslušnosti okresný súd uviedol, že „spis s rozhodnutím Najvyššieho súdu SR o tejto otázke bol okresnému súdu vrátený až po 32 mesiacoch“;

- od 24. augusta 2000 do 12. septembra 2001 z dôvodu, že „okresný súd nesprávne vyslovil, že je miestne nepríslušným súdom, pretože vo veci už konal a teda zmena sídla odporcu v priebehu konania nemala vplyv na predchádzajúcim konaním súdu už založenú miestnu príslušnosť. Táto procesná otázka už bola v minulosti vyriešená a mala byť súdu známa. Po vrátení spisu 11. 5. 2001 súd prvý úkon vo veci urobil až 12. 9. 2001“.

Okresný súd vo vyjadrení naznačuje aj určité spoluzavinenie sťažovateľa na zbytočných prietáhoch konania, lebo sťažovateľ „neoznačil správne odporcov a aj v dôsledku toho, najmä odporca v prvom rade stále nebol vypočutý ku skutkovej stránke veci“. V súvislosti s tým okresný súd uviedol, že „nesprávne alebo neúplné označenie odporcu v prvom rade navrhovateľ opravil dvakrát len na základe toho, že ho súd na pojednávaniach oboznámil s výpismi z obchodných registrov, ktoré si súd zadovážoval, aj procesný návrh na pripustenie rozšírenia účastníkov konania na strane odporcov navrhovateľ navrhol na základe predchádzajúcej činnosti súdu“.

Vychádzajúc z uvedeného okresný súd tvrdí, že „za tohto stavu ešte nebolo možné rozhodnúť v merite veci“. Podľa názoru okresného súdu „v ďalšom konaní súdu už zbytočné prietahy zo strany súdu nie sú“.

Právna zástupkyňa sťažovateľa vo svojom stanovisku k vyjadreniu okresného súdu uviedla, že „vo vyjadrení Okresného súdu v Banskej Bystrici z 21. 3. 2002 je správne uvedená chronológia jednotlivých úkonov súdu v predmetnej veci, s vyjadrením súhlasím“. Zároveň v súlade s ustanovením § 79a ods. 1 zákona o ústavnom súde žiadala, aby bolo podanie posúdené podľa tohto zákona, t. j. znenia účinného od 20. marca 2002.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát predmetnú sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne podaných stanovísk účastníkov a obsahu dotknutých súdnych spisov.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania v predmetnej veci sťažovateľa.

A. Sťažovateľ podal na Okresnom súde v Banskej Bystrici 21. júla 1997 žalobu proti spoločnosti s r. o. Slovenské investície Banská Bystrica (ďalej len „žalovaná spoločnosť“) o zaplatenie 20 000,-- Sk s príslušenstvom. Keďže v žalobe okrem sťažovateľa boli uvedení aj ďalší šiesti veritelia žalovanej spoločnosti, okresný súd 25. júla 1997 požiadal Okresný súd v Rožňave o ich vypočutie, či pristupujú do konania a či požadujú zaplatiť každý zvlášť po 20 000,-- Sk. Po vykonaní požadovaného bol súdny spis sp. zn. 14 C 149/97 vrátený okresnému súdu 18. septembra 1997. Po úhrade súdneho poplatku žalobcami (sťažovateľ bol splnomocnený na ich zastupovanie) okresný súd vyzval 16. októbra 1997 žalovanú spoločnosť na vyjadrenie sa k žalobe a vytýčil pojednávanie na 27. november 1997. Na pojednávaní (bez účasti žalovanej spoločnosti) okresný súd rozhodol o postúpení veci na, podľa jeho názoru, vecne príslušný Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“). Po problémoch s doručovaním rozhodnutia žalovanej spoločnosti bola vec postúpená 10. marca 1998 krajskému súdu (sp. zn. 32 Cb 18/98).

B. Krajský súd v období od 23. marca 1998 až do apríla 2000 zisťoval na registrových súdoch názov a sídlo žalovanej zodpovednej organizácie (z dôvodu zmeny jej názvu a sídla). Dňa 7. apríla 2000 krajský súd oznámil sťažovateľovi, že predloží spis Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) na rozhodnutie o vecnej a miestnej príslušnosti. Najvyšší súd uznesením sp. zn. Ndob 532/2000 z 21. júna 2000 určil Okresný súd v Banskej Bystrici ako vecne a miestne príslušný súd na konanie. Dňa 25. augusta 2000 bol spis prostredníctvom krajského súdu vrátený okresnému súdu.

C. Okresný súd v Banskej Bystrici 18. septembra 2000 žiadal z obchodného registra aktualizovaný výpis o žalovanej spoločnosti. Následne okresný súd podľa § 105 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) postúpil vec na Okresný súd v Považskej Bystrici (doručené 18. januára 2001), z ktorého podnetu najvyšší súd uznesením sp. zn.

Ndob 85/2001 z 29. marca 2001 určil Okresný súd v Banskej Bystrici za vecne príslušný súd. Dňa 11. mája 2001 bol súdny spis vrátený okresnému súdu.

D. Okresný súd úradným záznamom 12. septembra 2001 v súdnom spise konštatoval, že podľa výpisu z obchodného registra na Investičný fond PSIPS, a. s., bol uznesením krajského súdu zo 14. apríla 2000 vyhlásený konkurz. Dňa 19. septembra 2001 okresný súd vytýčil pojednávanie na 2. október 2001. Správca konkurznej podstaty 1. októbra 2001 oznámil okresnému súdu, že nezastupuje spoločnosť PTS, s. r. o., a Investičný fond PSIPS, a. s., je iný ako povinný subjekt, preto sa k žalobe nevyjadruje.

Na pojednávaní konanom 2. októbra 2001 za neúčasti žalovanej strany okresný súd pripustil zmenu v označení žalovanej spoločnosti na PTS, s. r. o., Považská Bystrica a do konania ako druhého žalovaného pribral Investičný fond PSIPS, a. s., Banská Bystrica. Súčasne odročil pojednávanie na neurčito. Dňa 23. novembra 2001 z výpisu z obchodného registra okresný súd zistil, že uznesením Okresného súdu v Trenčíne zo 14. novembra 2001 sa z obchodného registra vymazala PTS, s. r. o., Považská Bystrica a zapísala BATON Invest, s. r. o., Považská Bystrica. Okresný súd požiadal 5. decembra 2001 Okresný súd v Považskej Bystrici o vypočutie zástupcu spoločnosti s r. o. BATON Invest (listová zásielka bola súdu poštou vrátená s poznámkou, že uvedená spoločnosť je zrušená bez udania novej adresy). Dňa 31. decembra 2001 bol súdny spis vrátený okresnému súdu. Okresný súd 14. januára 2002 vytýčil pojednávanie na 29. január 2002. Na tomto pojednávaní za neúčasti žalovanej spoločnosti PTS, s. r. o., pripustil zmenu na strane žalovanej v prvom rade (namiesto PTS, s. r. o.) na spoločnosť s r. o. BATON Invest. Pojednávanie odročil na neurčito z dôvodu oboznámenia sa správcu konkurznej podstaty Investičného fondu PSIPS (žalovanej akciovej spoločnosti v druhom rade) so súdnym spisom. V mesiaci február 2002 okresný súd zisťoval (dotazmi na obchodný register, obecny úrad v mieste bydliska) adresu trvalého pobytu konateľa žalovanej v prvom rade. Dňa 8. marca 2002 okresný súd požiadal správcu konkurznej podstaty, aby oznámil, či navrhuje, aby sa vo veci pokračovalo alebo aby súd vzhľadom na vyhlásený konkurz a. s. Investičný fond PSIPS konanie prerušil (ďalší postup v konaní podľa zákona o konkurze a vyrovnaní).

Uznesením č. k. 14 C 149/97-249 z 28. mája 2002 okresný súd vyhovel návrhu správcu konkurznej podstaty a prerušil konanie vo veci.

III.

V petite prijatej sťažnosti sťažovateľ žiadal, aby ústavný súd „vyniesol rozhodnutie:

1. v ktorom bude konštatovať, že postupom Okresného súdu v Banskej Bystrici, bolo porušené základné právo p. J. B. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy SR ...,
2. uloží povinnosť pokračovať v súdnom konaní,
3. rozhodne o finančnom zadosťučinení a náhrade trov konania“.

Okresný súd vo svojom už vyššie uvedenom vyjadrení konštatoval porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov „v období od 1. 12. 1997 do 24. 8. 2000“ a „v období od 24. 8. 2000 do 12. 9. 2001“, a to z dôvodov v ňom uvedených. V ostatnej časti súdneho konania existenciu ním zavinených zbytočných prietáhov nepripustil („... zbytočné prietahy v konaní zo strany súdu nie sú“).

Právna zástupkyňa sťažovateľa sa vo svojom vyššie uvedenom stanovisku s vyjadrením okresného súdu stotožnila („... s vyjadrením súhlasím“), čo možno kvalifikovať aj ako súhlas s ohraničením (stanovením) doby okresným súdom označených etáp súdneho konania so zbytočnými prietahmi.

Aj napriek viacerým žiadostiam sťažovateľa o urýchlenie konania adresovaným krajskému súdu (napr. 15. február 1999, 24. november 2000) a okresnému súdu (napr. 27. november 2000, 14. február 2001), ako aj sťažnostiam na prietahy v konaní adresovaným najvyššiemu súdu (11. máj 2001, 7. september 2001) a okresnému súdu (7. september 2001) nedošlo k náprave.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie ústavného práva zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov sa splní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (II. ÚS 26/95).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98). Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť.

1. Pokiaľ ide o kritérium „zložitosti veci“, ústavný súd aj v predmetnom prípade bral do úvahy skutkový stav veci a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/97 a iné) relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu (charakter) veci.

Predmetom konania na Okresnom súde v Banskej Bystrici vo veci vedenej pod sp. zn. 14 C 149/97 je rozhodovanie o zaplatení konkrétnej finančnej čiastky žalovanou spoločnosťou, ku ktorej sa zaviazala zmluvou o kúpe cenných papierov.

Ústavný súd zo skutočností uvádzaných okresným súdom v sťažnosti a v jej písomných prílohách a ani z obsahu súdneho spisu nezistil žiadnu takú okolnosť, ktorá by odôvodňovala záver o zložitosti veci (právnej a faktickej).

2. Pokiaľ ide o „správanie“ sťažovateľa v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil žiadnu závažnú skutočnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným pried'ahom.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci, pričom zbytočné pried'ahy v konaní posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu.

Z predloženej sťažnosti a k nej pripojených písomných dokumentov, z obsahu súdneho spisu okresného súdu a zo stanovísk účastníkov konania ústavný súd konštatuje zbytočné pried'ahy v konaní spôsobené okresným súdom, ktorý aj keď vo veci konal (napr. vykonával úkony súvisiace so zisťovaním účastníkov konania na strane žalovaného subjektu), v dôsledku pochybenia pri určovaní vecnej príslušnosti súdu spôsobil zbytočné pried'ahy, ktoré sčasti zavinili nadriadené súdy, ale nemožno neprihliadnuť na tento pried'ah aj vo vzťahu k okresnému súdu. Okrem toho spôsobil okresný súd zbytočné pried'ahy pri posudzovaní miestnej príslušnosti (cca 6 mesiacov). Ústavný súd nemohol taktiež akceptovať, že prvé meritórne pojednávanie bolo nariadené po vyše štyroch rokoch od začiatku konania.

Okresným súdom namietané spoluzavinenie sťažovateľa, bližšie uvedené pod bodom 2, je ústavným súdom neakceptovateľnou obranou. Je potrebné zdôrazniť, že podľa právneho názoru ústavného súdu vysloveného v skorších rozhodnutiach (napr. I. ÚS 47/96, I. ÚS 92/97, II. ÚS 41/97) pried'ahy v konaní, ktoré by bolo eventuálne možné pripísať správaniu účastníka konania, však nevyučujú zodpovednosť orgánu, ktorý vo veci koná; a to najmä v prípadoch, ak o právach účastníka konania rozhoduje dlhšie, než je primerané podľa povahy veci, alebo ak ide o zbytočný pried'ah zapríčinený i nesprávnym postupom súdu.

Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že v predmetnej veci súdne konanie, ktoré sa na okresnom súde začalo 27. júla 1997 a je stále na súde prvého stupňa bez jeho rozhodnutia o veci samej, trvá k dnešnému dňu, resp. k 28. máju 2002, kedy došlo

k prerušeniu konania vo veci uznesením č. k. 14 C 149/97-249, už takmer 5 rokov. Podľa názoru ústavného súdu táto zdĺhavosť konania vzhľadom na jeho predmet môže byť z hľadiska čl. 48 ods. 2 ústavy akceptovaná len vo výnimočných prípadoch. Predmetné konanie okresného súdu takýmto prípadom podľa názoru ústavného súdu nie je, o čom nakoniec svedčí aj vlastné stanovisko okresného súdu z 21. marca 2002, v ktorom sa konštatuje zistenie zbytočných prieťahov v konaní.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu právo zaručené podľa čl. 48 ods. 2 ústavy sa môže realizovať len prostredníctvom takého konania (činnosti) súdov, ktoré smeruje k odstráneniu právnej neistoty, kvôli ktorej sa občan obrátil na orgán súdnej moci. K zbytočným prieťahom v súdnom konaní môže dôjsť nielen samotným nekonaním príslušného súdu, ale aj takou činnosťou súdu, ktorá nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníka súdneho konania, teda k právoplatnému rozhodnutiu vo veci, s ktorou sa obrátil na súd. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány (napr. všeobecné súdy) vec len prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony (bez ohľadu na ich počet) a právoplatne nerozhodli (napr. II. ÚS 64/99, I. ÚS 98/99, I. ÚS 10/98).

Na základe týchto vyššie uvedených dôvodov ústavný súd dospel k záveru, že bolo porušené právo sťažovateľa na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prieťahov, tak ako mu to garantuje čl. 48 ods. 2 ústavy.

Sťažovateľ vo svojom doplňujúcom podaní z 25. februára 2002 prostredníctvom svojej právnej zástupkyne žiadal, aby ústavný súd okrem konštatovania porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy uložil Okresnému súdu v Banskej Bystrici povinnosť „pokračovať v súdnom konaní“ a zároveň ústavný súd žiadal rozhodnúť „o finančnom zadosťučinení a náhrade trov konania“.

Podľa ustanovenia § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto základné právo alebo slobodu porušil svojou nečinnosťou, vo veci konal podľa osobitných predpisov.

Vzhľadom na prerušenie konania v predmetnej veci podľa názoru ústavného súdu neprichádza do úvahy rozhodnutie podľa vyššie citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde, a preto ústavný súd návrhu sťažovateľa v tomto bode nevyhovel.

Podľa ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Podľa ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Aj napriek výzve ústavného súdu z 26. apríla 2002 sťažovateľ nekonkretizoval rozsah a ani dôvody, z akých sa domáha priznania primeraného finančného zadosťučinenia, teda nesplnil povinnosť uloženú mu ustanovením § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde. Taktiež nevyčíslil trovy konania a nepredložil doklady dokumentujúce ich výšku. Z uvedených dôvodov ústavný súd jeho návrhom v tejto časti nevyhovel.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je to uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. júla 2002